CARAGIALE ȘI UN „ÎNTÂI APRILIE” PE DOS

Autor: Iulian-Alfred Husac | 9 aprilie 2022

Întâi aprilie— o să râdem de Poltronu, și pe urmă, ce?

Așa începe intriga monologului dramatic „1 Aprilie”[1] de I. L. Caragiale, o creație mai puțin cunoscută a dramaturgului, al cărei subiect central se învârte în jurul unei farse – ați ghicit, de 1 aprilie – încheiată printr-o tragedie, moartea unui anume Mitică. Personajele sunt Mișu, zis și *Poltronu*[2] (cel vizat de farsă), tânărul cu *maniere de mic impiegat* care monologhează și Mitică (farsorii) și Cleopatra (complicele). Ca în majoritatea lucrărilor lui Caragiale, personajele trădează un soi de naivitate (care se apropie de imbecilitate) și disoluție morală:

> *„De-aia, eu îi spusesem lui Mitică să-l lase-n pace, da’, fiindcă ăilalți a vrut, zic și eu: Haide! Ce-o să se-ntâmple?”*[3]

Odată declanșat, firul întâmplărilor pare de neoprit, iar cititorul e obligat să participe la acțiune alături de personaje. Ritmul relatării, deși linear, este alert și plin de nuanțe estetice perfect *așezate* de autor în construcția operei. La rândul lor, personajele par angrenate de un fel de forță necunoscută, mascată prin mahalagism și umor deformat:

> *„Asta era intriga lui domnul Mitică, de râdea mereu și-și făcea semne cu Cleopatra — asta era: ea să meargă pe la trei și jumătate pe movilă, și el, adică Mitică, să se facă mitocanul, să-i ceară cont lui Mișu, și noi să ieșim toți să ne batem joc de întâi aprilie de Poltronu!”*

Mitocanul, soțul Cleopatrei (femeia adulteră, de moravuri ușoare, amanta „recomandată” tuturor), lipsește din oraș, ocazie perfectă de a-i înscena lui Mișu

întoarcerea soțului gelos și prinderea celor doi în fapt în *Cișmegiu*. Rolul soțului în farsă îl va juca Mitică, cel care – cumplită ironie – moare din cauza unui calcul greșit: Poltronu, într-un specific acces de frică, îl lovește cu bastonul în cap.

Tabloul, la început comic, devine sinistru: asemeni unei piese de teatru tragice, personajele așteaptă *semnul* (motiv tragic) fluieratului lui Mișu, distanța dintre ele (Mișu se afla pe o potecă, Cleopatra îl urmează, tânărul și Mitică erau ascunși după niște bolovani, în partea *ailantă*), ploaia ușoară și întunericul adaugă tensiune scenei. Acțiunea se consumă repede, atât de repede încât, după ce Cleopatra constată că Mișu „l-a omorât" pe Mitică, sare în brațele celui dintâi. Scena tragi-comică este accelerată de căutarea poliției, care refuză să intervină pe motiv că *ar fi o farsă de întâi aprilie*.

„El a murit pe seară — așa a spus doctorul; (zâmbind sceptic) eu zic că era mort chiar când am ajuns la spital: când l-am luat să-l coborâm din birje, a mai horcăit o data tare și pe urmă s-a plecat scurt cu bărbia-n piept, parcă i-a trosnit junghetura… (face mișcarea.) Atuncea, când s-a aplecat, i-am văzut creierii amestecați cu păr și sânge cu spumă. (grimasă.)"

Teatrul absurdului este anticipat prin atitudinea incosistentă și anormală a personajelor, care acționează sau reacționează exact pe dos. O legătură anacronică cu Ionesco[4] ne-ar ajuta să înțelegem mai bine ce se întâmplă în *1 Aprilie*. Șocul unui eveniment precum moartea este situat la granița dintre tragic și comic, cauzând diluarea dihotomiei tragic-comic și confuzia cititorului. Zâmbetul, râsul sau grimasa ar fi niște reacții absolut firești în alte împrejurări. Tocmai faptul că apar în preajma morții creează o barieră, un mijloc de protecție față de absurd. Contrastul dintre atitudinea lipsită de orice remușcare a vinovaților din final, la pachet cu lipsa oricărei sancțiuni (cu excepția, ei bine, a destituirii din funcțiile bugetare pe care le dețineau, nu pentru că ar fi criminali, ci *scandalagii*) și gravitatea faptei creează imaginea unei lumi degenerate, oarbe, într-un prezent-prezent, fără trecut sau viitor[5].

„Halal de întâi aprilie!… Eu îi spusesem lui Mitică… (pleacă fluierând cu brio «Margareto, îngeraș iubit».)"

NOTE

1. „1 Aprilie" a fost publicat de I. L. Caragiale pe 5 aprilie 1896, în revista *Adevărul*. Textul este disponibil, împreună cu un foarte interesant studiu introductiv, la adresa: https://leviathan.ro/1-aprilie-monolog-de-i-l-caragiale/. ↑

2. *Poltron* = (persoană) care nu are curaj sau simțul onoarei; (om) laș, fricos, definiție disponibilă la: https://dexonline.ro/definitie/poltron. ↑

3. Toate citatele din articol au fost extrase de la următoarea adresă: https://ro.wikisource.org/wiki/1_Aprilie. ↑

4. A se vedea și Oana Corneanu (Zugravu), „Eugen Ionescu și literatura absurdului. Imposibilitatea circumscrierii într-un șablon”, *Median Critic*, volum 35, nr. 2, 2020, pp. 51-64. ↑

5. Pentru o imagine similară, redată de data asta cinematografic, a se vedea filmul *De ce trag clopotele, Mitică?* (1981), în regia și scenariul lui Lucian Pintilie, interzis în perioada comunistă. Este atât un tribut, cât și o superbă reprezentare vizuală a universului caragelian. ↑

Imagine: Ion Luca Caragiale; Sursa: Wikipedia